

כיתת חיילים באה לעכב הוצאת "על המשמר"...

האם נשלחה כיתת פלמ"ח ל"דבר"?

שלום רוזנפלד

ידיעות אלו על סידורי הצנזורה: העתונים התחייבו להמנע מפרסום דבר שהארגון [ה'הגנה'] ידרוש את מניעתו. בדרך כלל, קיבלו זאת העתונים. הצנזורים הם גבי מוסקוביץ (דורון). קפטן מוטקה בראון — לעתונים היומיים, (אליעזר) לזרסון לשבועונים וירחונים.

הצילום גרם למשבר

בספרה "סודיות ובטחון וחופש העתונות", מספרת ד"ר דינה גורן — בהסתמך על פרטיכלים של ועדת התגובה ומסמכים אחרים — כי לפחות סעיף אחד מתוך ה-16 והוא — איסור פרסום ידיעות שעלולות "לעורר בהלה", היה נתון באותה עת לאינטרפטציות שונות. כיוון שלא רק לגבי סעיף זה, אלא גם לגבי סעיפים אחרים במגילה נתעוררו קשיים בתוך מערכות עתונים והיו עורכי חדשות שחששו לקחת על עצמם אחריות לגבי פרסום או אי פרסום, הוחלט — ושוב תוך הסכמה בין נציגי ה"הגנה" לעורכי העתונים — שמספר מתנדבים שהיה להם ניסיון בענייני צנזורה משירותם בצבא הבריטי, יקראו בעתוני הבוקר ובעתוני הערב את החומר ויעשו את הביקורת במקום. הממונים על צוות המתנדבים היו כתריאל כ"ץ, דובר ה"הגנה", מרדכי (מוטק) בראון וגבריאל דורון (לשעבר מוסקוביץ). שני האחרונים היו פקידים בכירים בצנזורה הבריטית וכנהוג בימים ההם, אנשי קשר של ה"הגנה". אליהם הצטרפו גם אליעזר לזרסון ואריה זיו — אף הוא פקיד הצנזורה הבריטית. זיו היה קשור לא רק ל"הגנה", אלא גם קיים שיתוף פעולה הדוק עם אצ"ל ועם לח"י. כאמור, היו הצנזורים המתנדבים מבקרים במערכות העתונים. אך לימים קבע כתריאל כ"ץ את מושבו במועדון העתונאים בשרות רוטשילד בתל אביב ואט-אט הפך חדרו למעין משרד של דובר וצנזורה גם יחד.

כפי שאני יכול להעיד גם מניסיוני, כעורך חדשות בימים ההם בשני עתונים, היו מדי פעם חילוקי-דעות בין העורכים לבין אותם מתנדבים, שנקראו "מבקרי העתונות מטעם כוחות הבטחון" וגם עם כתריאל כ"ץ — אך ברוב המקרים לא גרמו הוויכוחים למשברים. המשבר הרציני פרץ בשבוע הראשון של אפריל 1948.

אביב תש"ח. אפריל 1948. ימים הרי גורל של ראשית מלחמת העצמאות. ימי בין הזמנים: השלטון הבריטי כבר חש את קצו, בעקבות החלטת החלוקה של האומות המאוחדות מה-29 בנובמבר 1947 וממשלה עברית טרם קמה. "מוסדות היישוב" ממלאים כבר למעשה את הפונקציה של שלטון, הן בתוקף היותם חולשים על כוחות המגן העבריים העיקריים (ה"הגנה") והן בזכות ההתגייסות וההתנדבות של היישוב למאבק. שני ארגוני המתתרת האחרים — אצ"ל ולח"י — הקרויים כפי נאמני היישוב המאורגן "פורשים" מגבירים את מאבקם בשלטון המנדט, אך חרף חילוקי-הדעות המדיניים (על ההתייחסות להחלטת האו"ם) ועל הטקטיקה של המאבק, שותפים גם הם לעמידה המאוחדת של היישוב במלחמה נגד הכנופיות הערביות, שפתחו מיד אחר החלטת האו"ם בהתקפות על קווי תחבורה מרכזיים ועל ישובים יהודיים. למעשה, כבר דובר בימים ההם על סיכויי הסכם רשמי בין ה"הגנה" לבין הארגון הצבאי הלאומי.

רשמית קיימת כמובן הצנזורה של הממשל הבריטי, אבל גם היא, כמוה כשלטון המנדטורי כולו, כבר מצויה בשלבי חיסול. במכתב רשמי לבסיס הצנזורה בתל אביב, שתאריךו 12 באפריל 1948, מודיע הצנזור הראשי הבריטי הארולד גריי לפקודיו, ש"עליהם למסור לעתונות ב-25 באפריל, אך בשום אופן לא לפני המועד הזה, כי הצנזורה תחדל להתקיים ב-30 באפריל". בשלבי גסיסתה, מרפה הצנזורה הבריטית את אחיזתה בעתונות העברית, עד כי בספר השנה של העתונאים משנת תש"ח, יכול ר. חסמן מ"הצופה" לכתוב שיחסה קורקטי ו"רישומו של העפרון האדום ניכר אך במידה מעטה".

ועוד הצנזורה הבריטית בשלבי חיסול, כבר פועלת בצידה צנזורה עברית, שאת עולה קיבלו על עצמם מרצון עורכי העתונים העבריים, שהיו מאורגנים במסגרת "ועדת התגובה". למעשה, היתה זו ועדת התגובה שניסחה בינואר 1948, במשותף עם נציגי ה"הגנה", את "רשימת 16 הלאוויים" (ראה "קשר" מס' 2) — שניתן לראות בה את מגילת היסוד של הצנזורה הבטחונית העברית. ב"יומן המלחמה" שלו רשם בן גוריון, ב-23 בפברואר 1948: "כתריאל כ"ץ (אז דובר ה'הגנה') נתן לי

ליצור רושם קשה בציבור. ואמנם כבר נפוצו שמועות על כשלון, נסיגה וכו'").

הצילום שנתפרסם ב"על המשמר" ביום א', 4 באפריל, לא הוגש לצנזורה במוצאי שבת, 3 באפריל. הוא אושר לפרסום כשבו ע קודם לכן, כאשר המצב אכן היה כפי שמשתקף בסימונים על גבי הצילום. בינתיים, כאמור, חל שינוי במצב הצבאי ונוצר גם מצב חדש מבחינת הצנזורה.

כאן ניתן את רשות הדיבור לנציג "על המשמר", מר שלמה דרכסלר (לימים דרך), שסיפר בשיבת ועדת העתונות את השתלשלות העניינים (אגב, ישיבה זו כונסה כדי לדון על הסנקציות נגד עתונים שמפירים את כללי המשחק, ועל כך יסופר בהמשך).

ש. דרכסלר:

הדוגמה המוחשית של "על המשמר" השפוך אור על כל התנהגותה של הביקורת. אנו מתכוונים לדרוש פגישה מיוחדת עם הפיקוד העליון. המכתב ששלח ג.ד. [גבי דורון] לעתונים לקוי בחוסר אמת. אתמול בבוקר הופיעה ב"על המשמר" תמונה של דרך הקסטל, שאושרה בשעתו (היא הוגשה לביקורת לפני שבוע, על מנת שתוכנס למדור "בשירות ההגנה", ובמקרה לא נכנסה). התמונה הופיעה, אפוא, בגיליון יום א'. הטקסט שמתחת לתמונה הופיע באותו יום ב"דבר" וב"מצפה". מה קרה? המבקר הודיע לעורך עמוד ד' שלנו, שהוטל איפול על פרשת הקסטל, אך לא נאמר לו, שהאישור הקודם של התמונה בטל. העורך סבור היה, כי הואיל וכבר אושרה, שוב אינה זקוקה לביקורת נוספת. כשהודיעו לי אתמול בבוקר על הכוונה לסגור את עתוננו, שוחחתי עם ג.ד. והסברתי לו את השתלשלות המקרה. ביקשתי להעביר את ההסבר לפיקוד העליון. הוא לא עשה זאת. לבסוף מצאתי בעצמי דרך אל הפיקוד העליון. והנה שם נודע להם רק ממני דבר האישור הראשון של התמונה, בשבוע שעבר. לאחר מעשה הבטיח ג.ד. לתקן את המכתב ששלח לעתונים, ואמנם שלח מכתב שני, אך בעוד שהמכתב הראשון היה מופנה לכל העתונים, נשלח השני, משום מה, רק לעתוני הערב. כשקיבלתי אחר הצהריים הודעה, שהעונש המוטל עלינו הוא עיכוב של ארבע שעות, התקשרתי עם ועדת העתונות ועם מר הפטמן. לפי הצעתם ביקשתי דיווח עד לדיון בוועדה. הסתבר, שהמלצה זו לא הועברה לסמכות המתאימה. והנה דעתנו היא, שעדיין אין אנו עומדים בתהליך של עונשים; אבל אילו גם עמדנו, לא היתה הצדקה לעונש שהוטל עלינו, כי: א) התמונה כבר אושרה; ב) התנהגותו של "על המשמר" בפרסום חומר בטחוני היתה כשורה — לדעת הכל; ג) אין עונשים אלא אם כן מתריעים תחילה; ד) לא היתה הצדקה לדחות את ביצוע העונש ליום אחד, אף על פי שהבקשה הוגשה בשם ועדת העתונות ויזר אגודת העתונאים. אך לא זו בלבד: ההתנהגות של הביקורת מראה, כי סובכו בכחש גם את הפיקוד העליון וגם את העתונות. לבלי העונש נשלחו לדפוסנו חיילים מזוינים [אנשי "ההגנה", כמוכן — ש.ר.]. המנהל שלנו ביקש לפרסם מודעה, שהעתון יופץ ב-9 בבוקר. מבוקשו לא ניתן לו. אנו דורשים, שוועדה זו תסיק מסקנות, שיוגשו לפיקוד העליון. אנו סבורים, כי היה כאן מעשה נקמנות. המסקנה, לדעתנו, צריכה להיות: "על המשמר" זכאי לפיצויים מוסריים.

דפדוף ב"יומן המלחמה" של בן גוריון ובעתונים מאותה תקופה מראה, כי היו אלה ימי המערכה הגורלית על הדרך לירושלים, מערכה עקובה מדם, שהיו בה גם נצחונות מזהירים אך גם נסיגות כואבות. חוד החנית של המערכה הזו היה מבצע "נחשון".

מצב חדש

ב"ידיעות מעריב" מאותו יום (ה-4 באפריל) התפרסמה ידיעה בכותרת גדולה: "הכנופיות הזעיקו עזרה לסכיבת הקסטל", בידיעה נאמר: "יחידות המגן שהשתלטו על הקסטל מחזיקות בו ומוסיפות לשלוט על כל הסביבה. הכנופיות הזעיקו עזרה ועתה נמשכים חילופי ריגול. נראה שהערכים החליטו להחזיר את הקסטל בכל מחיר. לא נודע על אבידות בקרב היהודים. ממקור רשמי נמסר על שלוש התפוצצויות גדולות וחילופי ריגול בקסטל. גם הקרב על כפר צובא נמשך".

במהדורה של שעה 6 בערב, התפרסמה ידיעה בכותרת "כנופיות תקפה שיירה מבן-שמן לירושלים" וכן ידיעה המוסרת כי, "כביש יפו ירושלים יצא מכלל שימוש" (בגלל מוקש שהתפוצץ בקילומטר ה-6). בידיעה נאמר, ש"חיילים מחיל המהנדסים המלכותיים (הבריטי) יצאו למקום כדי לתקן את הנוק, והופרעו במלאכתם על ידי צלפים".

במאמר פרשנות, שפורסם ב-6 באפריל (של י.ב.צ.) נאמר, ש"התפקיד לפתוח את עורק התחבורה לירושלים ולהחזיק בו, שהינו אחד התפקידים העיקריים במערכה על העיר הקדושה הוא כלל וכלל לא קל לביצוע. הדרך הקצרה ביותר נסגרה, מה שנקל היה לשער מראש, מיד לאחר פרוץ המלחמה היות והיא מוליכה דרך בסיס חזק של האויב — רמלה. מן ההכרח היה לעקוף בסיס זה ולעבור דרך הרבה יותר ארוכה מהדרום אשר התארכה עוד יותר על-ידי הצורך להימנע מן המעבר בנקודות המוקד של האויב במבואות תל אביב — אבו כביר ויאזור. לפיכך מתחלק עורק ירושלים לשלושה קטעים לפי שעה. הראשון — העובר בשטח יהודי — שכונת התקווה, מולדת, ראשון לציון ורחובות שהמעבר בו בטוח פחות או יותר; השני — עד לכניסה להרי ירושלים. הקטע הסופי בהרי ירושלים גופא. שני האחרונים הם קטעי הדרך הרת הקשיים והסכנות".

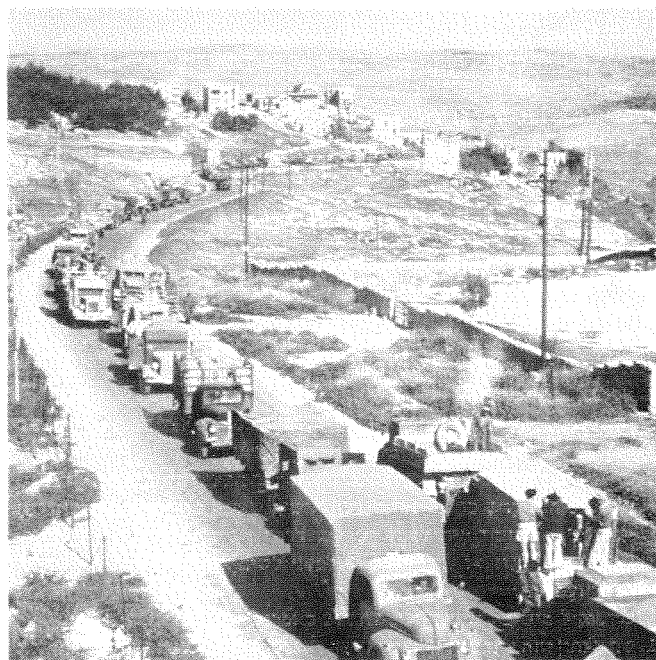
ואמנם, בעיקר בקרב על הקסטל היו שינויים-מצב תכופים ורק ביום ג', ה-6 באפריל 1948 — ואז הקרב טרם הוכרע סופית — הבקיעה לעצמה שיירת האספקה הראשונה את הדרך לבירה הנצורה. רדיו לונדון מסר אז, שזו השיירה הראשונה שהגיעה לירושלים מזה 11 יום, והיא מנתה שבעים משאיות ולוחות על ידי מכוניות משורינות, כשגם במבואות העיר עדיין נאלצה להשיב על אש שנורתה אליה. אגב, בשלב מאוחר יותר של קרב הקסטל נהרג שם עבדול קאדר אל חוסייני, מפקד הכוחות הערבים באזור ירושלים — אביו של פייצל אל חוסייני, ששמו היה באחרונה בחודשות. נפילתו היוותה מכה קשה למורל של הכוחות הערביים.

בגלל התמורות התכופות במצב-הלחימה, היו גם שינויים תכופים בהוראות הצנזורה על המותר והאסור לפרסום. אין צורך לומר, שהקרב הקשה גרר גם גלים-גלים של שמועות. (ישראל פינקלשטיין אמר בשיבת ועדת העתונות לביקורת: "האיפול שהוטל על פרשת הקסטל עלול דווקא

כיתת פלמ"ח ל"דבר?"

בספרו "מלחמתה של העתונות" מזכיר חביב כנען את הפרשה. הוא מצטט מכתב של לשכת העתונות של ועדת הבטחון, בו נאמר בין היתר: "החומר הזה לא הוגש למבקר מטעם לשכת העתונות ומהווה התעלמות לא רק מהוראות המבקר, אלא גם מההוראה הכוללת שאין להדפיס תמונות ללא הגשה לביקורת. אי-לואת החלטתי לבקש את הפיקוד לסגור את העתון הנ"ל ליום אחד." כנראה, שמדובר במכתב שנשלח לעורכי העתונים או לוועדת התגובה. כנען אינו מציין מי חתום על המכתב (או ההודעה), והדעת נותנת שהיה זה ג.ד. — כלומר גב' דורון.

אליעזר לזרסון, שהיה תקופה מסוימת צנזור מטעם "כוחות הבטחון העבריים", אינו זוכר את פרשת "על המשמר". לעומת זאת, סיפר לי שזכור לו מקרה, שכיתה של פלמ"ח נשלחה ל"דבר" (!) כדי לאכוף על העתון סנקציה בשל עבירה על הצנזורה. מזכיר המערכת, חיים שורר (שלימים בא במקומו של זלמן רובשוב-שז"ר כעורך ראשי של העתון), היה כה נפעם ונרגש מן המעשה, שטלפן לזרסון ואמר לו כי הוא "שומע את פעמי משיח" בעצם העובדה שכוח עברי בא למערכת עתון עברי לבצע משימה ממלכתית ולהוכיח שיש שיניים לצנזורה עברית.

שיירת "נחשוך" מגיעה לירושלים

ניסיונותי לאמת מקרה זה, או למצוא פרטים נוספים בפרשת שיגור כיתת פלמ"ח ל"דבר", נתקלו בקשיים רבים. חלק גדול מהאנשים שיקלו לדעת — ובראשם חיים שורר וכתריאל כ"ץ שנפטר לפני שבועות אחדים — אינם עוד אתנו. המעטים שנותרו, ביניהם יהודה גוטלהף (מעורכי "דבר") ייבדל לחיים ארוכים, אינם מאשרים שהיה כדבר הזה. לעומת זאת, אריה זיו וזכר את המקרה ואף טוען, שההוראה על כך יצאה מראובן שילוח, מראשי הש"י, יועצו של בן-גוריון.

הגי אשד, חבר מערכת "דבר", שעתה זה פרסם ביוגרפיה של שילוח, לא נתקל במסמכים ובעדויות אותם אסף לצורך כתיבת הספר ברמז כלשהו שיוכל לאמת את הסיפור. עם זאת, לדבריו, מילא שילוח בתור יועץ של בן גוריון תפקידים שונים ושליחויות רבות, ביניהן אף קשר עם העתונות והיה עם קום המדינה ממקימי לשכת העתונות הממשלתית (יחד עם מויש פרלמן). כתריאל כ"ץ שלל מכל וכל את גירסתו של זיו. לדעתו, לא היתה לשילוח כל סמכות לתת הוראה מסוג זה (של שליחת כיתת פלמ"ח לעתון). אגב, כתריאל כ"ץ סיפר, זמן קצר לפני פטירתו, שבעצם מעולם לא קיבל מינוי לתפקיד של דובר ה"הגנה". בתקופת בין הזמנים הזו לא נהוג היה להוציא מינויים רשמיים. כיצד בכל זאת דבק בו תואר זה? כתריאל היה ממונה על ההסברה ב"הגנה", ובתוקף תפקידו זה נתבקש פעם להיפגש עם עתונאי מדרום אפריקה בשם גרשאטר. העתונאי פרסם מאמר (ולאחר מכן גם ספר על אותה תקופה), ושם "הכתיר" את כתריאל בתואר דובר ה"הגנה". כך גם כינה אותו עתונאי צרפתי, שאתו נתבקש להיפגש, ומאז נשאר "דובר ההגנה".

גרשון ריבלין, המתעד את תולדות ה"הגנה", אשר ערך (יחד עם ד"ר אלחנן אורן את "יומן המלחמה" של בן-גוריון) ואין כמוהו בקיא בקורות התקופה ההיא, אינו יודע על מקרה כזה של שיגור כיתת פלמ"ח ל"דבר". הוא שולל מכל וכל אפשרות ששילוח נתן הוראה מסוג זה, מאחר ששילוח לא עסק כלל בענייני פנים. לעומת זאת, היה שילוח קשור בעניין ההסברה לעתונאי חוץ. ב-2 בינואר 1948 רשם בן גוריון ביומנו: "משה (שרת) מעורר שאלת הקשר עם עתוני חוץ. ישראל (גלילי) מציע: ראובן שילוח, דוד (שאלתיאל) וכתריאל (כ"ץ) לוועדת עתונות."

"פעמי משיח"

מכל מקום, מלבד עדויות אלה של לזרסון וזיו — איש אינו יודע על שיגור כיתת פלמ"ח ל"דבר". יתכן שלזרסון מערבב כאן שני דברים, היינו פרשת "על המשמר" וברכה טלפונית, שאמנם קיבל מחיים שורר. בישיבות ועדת התגובה, שבהן השתתף צידד שורר בקו נוקשה כלפי עתונים שאינם ממלאים את הוראות הצנזורה. לא ייפלא אפוא, שכאשר שמע שורר על כיתת החיילים שבאה לסגור את "על המשמר" ראה — יותר נכון, שמע — גם את "פעמי המשיח".

במוסף שהוציא "דבר" (בשנת תש"י) במלאת 25 שנים לקיומו, אין זכר לפרשה זו. לעומת זאת, ישנו שם מאמר של חיים שורר על "המאבק עם הצנזורה הבריטית", שמתוכו ניתן ללמוד משהו על השקפותיו — דברים שבעקיפין אולי מאשרים את דבריו של לזרסון על שיחת הטלפון ביניהם. וכך כתב שורר בין שאר דבריו:

... אנו זכינו ושברנו כבלי השלטון הזר והעוין מעל ידינו, ושוב אין אנו נתונים לצנזורה של גויים, רבת מיזמות או חסרת הבנה לגבי עניינינו הלאומיים. האין זה מחייב אותנו לשים על עצמנו מתג ורסן מרצוננו אנו ולקבל עלינו גזרות והגבלות מאהבה? ולא דוקא בעניינים צבאיים טהורים בלבד, אלא בכל עניין שיש לו נגיעה עם כוחות חוץ, ביחוד עם כוחות חוץ אויבים, והשפעתו יכולה להיות רעה והרסנית, למשל, על אחינו השרויים עדיין בחוץ והנכספים לעלות אלינו. עובדה היא שהיה לא מכבר מקרה כזה שכל עורכי העתונים השונים שמעו וקיבלו מפי

מציע לכונן ועדת משנה, שתחקן תקנות עונשין (דעתי היא, שאותה ועדה תצטרך לקבוע ככלל, ששום עונש לא יוטל על דעת מוסדות הבטחון, אלא לאחר דיון עם ב"כ ועדתנו).

מחליטים: לקבל את הצעת-הגינוי של פינקלשטיין בעניין "על המשמר" ולצרפה לפרטיכל.

י. זיו"אב מציע את נוסח ההצעה הבא, שיישלח כמחאה לפיקוד העליון: "העונש הנחפז, ללא התראה וללא אפשרות של בירור וערעור, שהוטל ביום 4.4.1948 על העתונים 'על המשמר' ו'ידיעות מעריב', אינו הולם את רוח שיתוף הפעולה שהונח ביסודה של פעולת הביקורת בענייני בטחון. ועדת העתונות מבקשת להעביר לפיקוד העליון את החלטתה."

הנוסח מתקבל.

לפי הצעת זיו"אב, תוקם ועדה לתקנות הסנקציות, בהרכב: י. פינקלשטיין, מ. ז"ק וכתיבאל כ"ץ.

עד כאן נוסח הפרטיכל.

לשון אחר: גם עניין הסנקציות כלל וכלל לא היה מוסכם עדיין, אף כי אנשי צנזורה דאו, שאתם דיברתי, טוענים שבפירוש היתה להם סמכות (מטעם מי?) להטיל סנקציות — החל מזניפה וכלה בסגירת עתונים ואף סנקציה שנראתה אז יותר חמורה מכך, היינו אי-הזמנת עורך שעתונו "סרח" לפגישות הקבועות עם ראשי ה"הגנה" או ראשי היישוב, שהיו נוהגים לכנס מדי פעם את העורכים ולמסור להם אינפורמציה.

למען האמת, רציתי להמשיך באותו מחקר-זוטא ולברר, מי בעצם "נתן את ההוראה" לשלוח כיתת חיילים מזויינים (כלומר: אנשי ה"הגנה") למערכת "על המשמר" (וכיתת פלמ"ח ל"דבר", אם אמנם התרחשה תקרית זו), ובאיזו סמכות. אבל חישי-מהר התייאשתי. יתרה מזו: מה היתה מה בדיוק מידת העונש? חביב כנען מזכיר בספר שצוטט לעיל, כי דובר בהמלצה של סגירת העתון ליום אחד. בסופו של דבר רק עוכבה הוצאת העתון לכמה שעות. מי ולמה החליט על שינוי זה? שוב, "רשומון" טוטלי ודומה כי היטיב לתאר זאת אחד מבני-שיחי באמרו: "בימים ההם כולם נתנו הוראות לכולם ודברים רבים נעשו כשההוראה ניתנה לאחר מעשה או לא ניתנה כלל."

★

40 שנים חלפו מאז.

כמה סמלי הדבר, שבאותו גיליון "על המשמר", מיום א' 4 באפריל 1948, התפרסמה גם ידיעה בכותרת: "תנאי הערכים לשביתת נשק" ובה נאמר:

דמשק, שבת — תנאי הערכים לשביתת נשק בארץ ישראל הם, שיינתן להם להקים "ממשלה פלשתינאית דמוקרטית", תחתיה יהיו המיעוטים מזכויות שוות, בהתאם לחוקים שיתקבלו — מסר כאן היום עזאם פחה, מזכיר הליגה הערבית.

ועל כך אומר הפתגם הצרפתי: "ככל שהדברים משתנים הם נשארים אותו דבר." כן, גם בנושא הצנזורה.

אנשים מוסמכים, כי דברים ידועים אין לתת להם פרסום — ולמחרת היום פורסמו אותם הדברים לפרטיהם בעתון גדול ו"הגון". ולא היה מי שיאמר לו מה עשית, כיוון שיש לנו רק צנזורה "צבאית". אם אין אתנו קבלת משמעת מרצון ומאהבה — תבוא הממשלה של ישראל ותשים חוקים על צווארנו. ודאי צער רב הוא לנו, אבל מה נעשה ועוד יארכו ימי החירום אצלנו וסביבנו. האם נחץ מנפצים בידינו את השמשות בבתינו אך ורק משום שלא הוכרו איסור מפורש על כך, או משום מושגים מסולפים על חופש שאינו אלא הפקרות מזיקה?

בעזרתו של גרשון ריבלין הגעתי לשניים מנותיקי "בית דבר", איסור גיבורי ועזריאל בן צבי. שניהם היום בגמלאות. לגיבורי ולבן צבי לא זכור מקרה של סגירת "דבר" על ידי הצנזורה העברית לפני הקמת המדינה. גיבורי זוכר היטב את החיפוש שנערך במערכת "דבר" על ידי חיילים בריטיים באותה תקופה, אך לא על ידי אנשי "הגנה" או פלמ"ח. בן-צבי העיר הערה מאוד נכונה: למה צריך היה לשלוח כיתת-פלמ"ח ל"דבר"? הרי ל"דבר" שיחה טלפונית אחת היתה מספיקה. גם גיבורי מציין, ש"דבר" היה מוקד של פעילות ה"הגנה", ובוודאי לא היה מקום לשיגור כיתת פלמ"ח לאכיפת הוראה של הצנזורה. גם מאיר בן-גור שהשתתף באותה ישיבה של ועדת-העיתונות המשותפת (כעורך לילה של "על המשמר") לא יודע על פעולה נגד "דבר", באותה עת.

הנה כי כן, עדויות מול עדויות, השערות בצד הנחות. אין גם שום תיעוד בפרשת כיתת הפלמ"ח בדפוס "דבר" — אם היתה כזאת. מה שאין כן לגבי "על המשמר", שעליו מספר הפרטיכל שציטטנו כאן ושבו מצוי לראשונה גם רמז לכך, ש"לשכת העתונות של ועדת הבטחון" היתה לה גם סמכות לנקוט בסנקציות נגד עתונים שלא מילאו את הוראות הצנזורה, עד כדי סגירת העתון. האמנם?

גם "מעריב" נענש

הבה נביא את המשכו של הדיון על פרשת "על המשמר", כפי שנרשם באותו פרטיכל על ידי מר י. רבינוביץ' (כנראה ישראל רבינוביץ'). מנהל "הבוקר":

ע. קרליבך: גם על "ידיעות מעריב" הוטל היום עונש. והנה דעתנו היא, שאם נוהגים חומרה, יש להחמיר עם הכל. אותם הדברים עצמם, שבגללם נענשנו, הופיעו בו ביום ב"מברק" [עתון ערב, מקורב ללח"י]. אם הצנזורה נוהגת בתקיפות, עליה לנהוג בתקיפות עם כל עתון, ולא רק עם אותם עתונים המגלים רצון לשיתוף פעולה.

י. פינקלשטיין: סוכם בשעתו, שכל סנקציה תוטל רק לפי הסכם בוועדה זו. לפיכך אני מציע להחליט; שהעונש על "על המשמר" לא היה מוצדק; שלא היה צידוק לדחות את הבקשה לעכב את ביצוע העונש עד לאחר הדיון בוועדה זו; שהתמונה שפורסמה הוכשרה תחילה; וכן שלא היה כל צידוק לסירוב בעניין פרסום המודעה. עד שייקבע תקנון של סנקציות — לא יוטל כל עונש אלא לפי הסכם בוועדה זו. הנני